

En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Inledning

Svensk Scenkonst har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får härmed anföra följande.

Svensk Scenkonst är bransch- och arbetsgivarorganisation för hela den professionella scenkonsten. Organisationen företräder cirka 250 verksamheter inom musik, dans, teater, opera och samtida cirkus. Bland medlemmarna finns landets scenkonst-institutioner samt privata scenkonstföretag och aktörer inom den fria professionella scenkonsten. Svensk Scenkonst verkar för att det ska finnas optimala förutsättningar att producera och sprida scenkonst av högsta kvalitet i hela Sverige.

Allmänna synpunkter

Remissen avser enbart kapitel 6 och 7. Svensk Scenkonst avstår därför från att kommentera huruvida en svensk kulturkanon bör införas och hur den i så fall bör utformas.

För att en kulturkanon ska kunna tillgängliggöras brett och få långsiktig relevans krävs att det förankras i samhällets existerande bildningsstrukturer: i skolan, inom folkbildningen, vid våra kulturinstitutioner (scener, bibliotek, museer etc) och i det fria kulturlivet. Ambitionen att bredda tillgången till kulturellt kapital är lovvärd men kan inte ensam realiseras genom en kanon. Utan investeringar i kulturlivet riskerar de effekter som eftersträvas att utebli.

Den konstnärliga friheten är en grundläggande förutsättning för ett demokratiskt och oberoende kulturliv. Offentlig finansiering av kultur får inte innebära styrning av innehållet. Förslag som syftar till att särskilt lyfta fram eller stimulera tillgängliggörandet

av utpekade verk riskerar att påverka det konstnärliga urvalet. Även när syftet är att främja bildning krävs en tydlig gräns mellan politiska intentioner och konstnärliga beslut. Svensk Scenkonst saknar resonemang om detta i betänkandet.

Mot bakgrund av syftet att främja bildning och bredda tillgången till kulturellt kapital, är det något förvånande att frågan inte hanteras inom utbildningspolitiken. Att initiativet i sin helhet placeras inom kulturpolitiken, både vad gäller ansvar och finansiering, väcker frågor om den övergripande ansvarsfördelningen mellan politikområden. För att ambitionerna ska få genomslag är det nödvändigt med en tydlig förankring i skolväsendet och en nära koppling till utbildningssystemets olika nivåer.

Det är av stor vikt att förslaget genomförs med största möjliga kostnadseffektivitet. Den ekonomiska belastningen på statens budget bör hållas på en låg nivå, särskilt i en tid när kultursektorns totala resurser är begränsade och anslag till såväl fria professionella aktörer som institutioner inte har räknats upp på flera år.

Initiativets karaktär gör det dessutom särskilt lämpat för att prövas mot alternativa finansieringsmodeller. Kompletterande privat finansiering för att förvalta, tillgängliggöra och utveckla kanon framstår som en lämplig väg, i synnerhet mot bakgrund av regeringens uttalade ambitioner om att öka det privata engagemanget i kulturlivet.

Synpunkter på betänkandets innehåll och förslag

6.2.2 En ny stiftelse bildas

Svensk Scenkonst delar kommitténs syn om att självständighet och ett oberoende värnande av innehållet kräver en förvaltningsform med förutsättningar att upprätthålla integritet i förhållande till politiskt och annat inflytande. Mot den bakgrunden förefaller stiftelse vara en lämplig associationsform. Samtidigt är det viktigt att stiftelsens uppdrag hålls smalt och att tillgängliggörandet sker inom begränsade ekonomiska ramar.

6.2.3 Tillgängliggörande av kanon genom en digital kanal samt 6.2.5 Tillgängliggörande av kanon genom informationsmaterial och en tryckt publikation

Förslagen att tillgängliggöra kulturkanonen genom flera kanaler (digitalt, genom kultur- och kulturarvsaktörerna samt i informationsmaterial och en tryckt publikation) riskerar att bli kostnadsdrivande. Svensk Scenkonst förordar därför att tillgängliggörandet sker stegvis med tydlig prioritering av digital distribution.

6.2.4 Tillgängliggörande av kanon genom kultur- och kulturarvsaktörerna

Svensk Scenkonst vill understryka att kulturinstitutionerna och de fria professionella kulturverksamheterna redan idag arbetar med att förvalta, utveckla och tillgängliggöra kulturarv för en stor allmänhet i hela landet. För att ytterligare bredda tillgången till kulturellt kapital bör staten förstärka resurserna till detta arbete, utan att det villkoras med krav på att specifika verk ur en kanon ska förmedlas. Stödet bör i stället utgå från principen om konstnärlig frihet.

Den konstnärliga friheten är en grundläggande förutsättning för ett levande och demokratiskt kulturliv. Den offentliga finansieringen av kulturlivet vilar på principen om armlängds avstånd, där politiken anger ramar och mål men inte styr det konstnärliga innehållet. Förslag som innebär att kulturinstitutioner eller fria professionella aktörer ska stimuleras att tillgängliggöra särskilt utpekade verk riskerar att urholka denna princip. Även om avsikten är att främja bildning och kulturell förståelse, måste det finnas en tydlig gräns mellan kulturpolitiska ambitioner och styrning av konstnärliga val.

6.2.6 Tillgängliggörande av kanon genom folkbildningen

Beskrivning av folkbildningens roll för demokrati, bildning och kulturell delaktighet är välgrundad och delar avsnittet ger en träffsäker beskrivning av den roll som studieförbund och folkhögskolor spelar i det svenska kulturlivet. Att kulturkanon ska kunna utgöra ett inspirationsmaterial inom folkbildningen är en rimlig utgångspunkt utifrån utredningens uppdrag men för att det ska ge verklig effekt krävs också stärkta resurser till kärnverksamheten inom folkbildningssektorn.

7. Konsekvenser

Avsnittet saknar en analys av hur förslagen kan påverka den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd. Att offentligt finansierade kulturverksamheter uppmuntras att tillgängliggöra vissa utpekade verk kan innebära en form av innehållsstyrning som bör belysas och problematiseras. Även om intentionen är att främja bildning och kulturell delaktighet, kan sådana styrsignaler påverka det konstnärliga urvalet och skapa otydlighet kring gränsdragningen mellan kulturpolitiska mål och konstnärliga beslut.

7.1 Ekonomiska konsekvenser.

Betänkandet innehåller flera parallella insatser (stiftelsebildning, digital portal, tryckt material, utställning, regionala projekt, skolrelaterat innehåll mm), vilket sammantaget medför betydande kostnader. Ett successivt genomförande bör övervägas, med tydlig

uppföljning och avgränsning i varje fas för att säkerställa ett kostnadseffektivt resursutnyttjande.

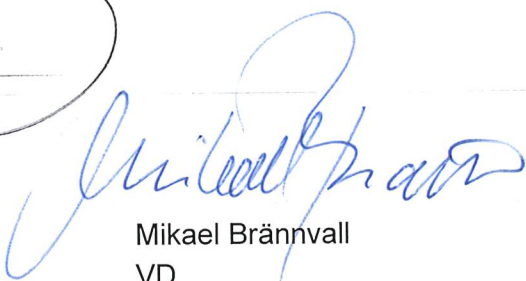
Det är angeläget att den ekonomiska belastningen på statens budget hålls på en låg nivå, särskilt i ett läge där kulturbudgetens realvärde minskat och anslagen till såväl institutioner som fria professionella aktörer inte har räknats upp på flera år.

Förslagets karaktär gör det också särskilt lämpat för att prövas mot alternativa finansieringsmodeller. Kompletterande privat finansiering bör övervägas, i synnerhet mot bakgrund av regeringens uttalade ambitioner om ett ökat privat engagemang i kulturlivet.

SVENSK SCENKONST

Birgitta Svenden
Ordförande

Mikael Brännvall
VD